

VIRTUÁLIS GLÓBUSZOK MÚZEUMA – A FÖLDRAJZOKTATÁS ÉS AZ OKTATÁSTÖRTÉNET KUTATÁSÁNAK ESZKÖZE

MÁRTON MÁTYÁS

VIRTUAL GLOBES MUSEUM – A TOOL OF TEACHING GEOGRAPHY AND
STUDYING THE HISTORY OF TEACHING

Abstract

The Virtual Globes Museum (VGM) (<http://vgm.elte.hu>), established by the author at the Department of Cartography and Geoinformatics of Eötvös Loránd University in 2007, justified its existence and usability in several areas by now. The earth and celestial globes represent a special segment of the cultural heritage. Their collection and processing in the VGM serves the safeguarding of cultural values and their popularization. Their virtual restoration and reconstruction can greatly help the actual restoration of damaged parts. The author's presentation drew attention to the VGM as an Internet source of demonstration aids just here, in Eger, at the 2009 conference, "Changing Earth, changing society, changing learning". A selected part of the VGM (<http://vgm.elte.hu/oszk>) was on display at the exhibition, "Printed Hungarian globes from the beginnings to our days" organized in the National Széchényi Library in 2010–2011. This virtual exhibition gave the opportunity of visitors to study the details of the 3D models of globes that otherwise were not available for examination in hand. This event demonstrated the usefulness of virtual globes.

The present paper (and presentation) recommends this series of more than 100 globes for use in teaching and research. These globes were made available by the author, regular and doctoral students of cartography, colleagues, first of all by assistant professor Mátyás Gede.

Most of the earth and celestial globes made in Hungary after the mid-19th century were prepared for schools. The geographical content of globes and the place names reflected the curriculum of the time. All these globes were processed for the museum and the exhibition. Their examination helps follow changes in geography teaching, and they are particularly exciting for those interested in the development of Hungarian geographical names of the Earth and in the changes of exonyms.

The project is supported by the European Union and co-financed by the European Social Fund (grant agreement no. TAMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003).

Keywords: virtual globes, geography teaching, history of teaching, changes of geographical names

Összefoglalás

A szerző által az Eötvös Loránd Tudományegyetem Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszékén 2007-ben alapított Virtuális Glóbuszok Múzeuma (VGM) (<http://vgm.elte.hu>) mára igazolta létjogosultságát: sokoldalú felhasználási lehetőségei bebizonyosodtak. Glóbuszaink – föld- és éggömbjeink – kulturális értékeink egy szegmensét képviselik. Gyűjtésük, a VGM-ben tör-

ténő feldolgozásuk jól szolgálja a kulturális érték-mentést, az értékek megőrzését, széles körű megismertetését a hazai és külföldi laikus és szakmai közönséggel, a virtuális restaurálás és rekonstrukció révén pedig a sérült értékek helyreállításában is jelentős szerepet játszhat, mint az – az ebben az esztendőben 150 éves Perczel-glóbusz újraalkotása révén – bebizonyosodott. 2009-ben, a „Változó Föld, változó társadalom, változó ismeretszerzés” címmel megrendezett tudományos konferencián tartott előadásában – ismertette a VGM létrehozásának és működésének alapjait, akkor elérhető tartalmát és bővítésének lehetőségeit – éppen itt Egerben hívta fel a figyelmet a szerző a VGM-re, mint az interneten is elérhető szemléltetőeszköz-gyűjteményre (Márton M. 2009). A VGM egy válogatott részének (<http://vgm.elte.hu/oszk>) a „Nyomtatott magyar föld- és éggömbök a kezdetektől napjainkig” címmel, az Országos Széchényi Könyvtárban 2010–2011-ben megrendezett kiállítás (Márton M., Plihál K. 2010) kísérőjeként betöltött szerepe – amely lehetővé tette a látogatók számára, hogy 3D-s modellek formájában egészen közelről is tanulmányozhassák a műtárgyként bemutatott, de közvetlenül nem vizsgálható glóbuszokat, és szöveges információkhoz is hozzájussanak az adott glóbusz szerzőjéről, a kiadás, a tartalom és a gömb történetének érdekességeiről – jól bizonyítja az előbb említett felhasználási lehetőséget.

Jelen dolgozatban (és az előadáson) a földrajzoktatás számára napjainkban is jól használható oktatási és kutatási segédeszközként ajánlja a szerző az ELTE térképész hallgatói, doktoranduszai, oktatói bevonásával, különösen pedig Gede Mátyás adjunktus hathatós közreműködésével készült különböző glóbuszok, immár egszázat is meghaladó sorát.

Magyarországon a 19. század közepétől kiadott föld- és éggömbök döntő hányada oktatási céllal készült, földrajzi tartalmuk, névanyaguk a mindenkor oktatandó tananyaghoz illeszkedett. Ezen glóbuszok mindegyike feldolgozásra került a múzeum – és az említett kiállítás – számára, és vizsgálatuk jól szolgálhatja a földrajzoktatás változásának nyomon követését, különös tekintettel Földünk magyar nyelvű földrajzi neveinek kialakulására, fejlődésére, a mindenkori exonimák használatában bekövetkező változásokra.

A projekt az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg (támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003)

Kulcsszavak: virtuális glóbusz, földrajzoktatás, oktatástörténet, földrajzinév-változás